

donderdag 17 augustus

Vandaag heb ik om 13u twee vrouwen op mijn sofa. Anne Habermann is een scenografe en een kostuumontwerpster. Zij komt omstreeks kwart voor een binnen en vertelt me dat ze er gisteren ook was tijdens het gesprek met Greet. Sonja Feenstra is een klassieke zangeres en een koorleidster en als ik me goed herinner stapte ze de Maastrichterstraat 11 binnen om 12u54.

Beide vrouwen hebben elkaar nog nooit ontmoet, ofschoon ze allebei in Tongeren wonen. Ze hebben wel iets gemeenschappelijks: zowel Anne als Sonja geven les. Laat ons daar eens beginnen. Wanneer besef je bijvoorbeeld dat de tijd rijp is om les te geven of om je kennis door te geven?

Anne geeft les aan de Theateracademie van Maastricht. Vaak werd ze gevraagd om dat te doen, maar ze zei steeds dat het te vroeg was. In feite voelde ze zich toch een tijdje lang zelf een beginneling. Pas na 2008 hapte ze toe en erkende ze het als een mooie ervaring iets te kunnen doorgeven. Nu leidt ze zelfs de afdeling Scenografie. Maar ook daar werd haar eerst een proefperiode voorgesteld en na drie maanden voelde ze zich zeker genoeg om de boel te leiden, want je zet jezelf toch op een of andere manier vast. De praktijk van haar vak, zo zegt ze zelf, is toch minstens gedeeltelijk gebaseerd op flexibiliteit en hoe flexibel ben je nog als je je zo engageert voor een opleiding?

Sonja vindt van zichzelf dat ze laat begonnen is met les geven. Net zoals Anne had ze ook het gevoel een autodidact te zijn wat het doceren betreft. Maar zang is zoiets persoonlijks. Het leuke is dat je tijd steekt in individuen met allemaal heel specifieke problemen zodat je met ieder van hen op een andere manier werkt.

Wanneer is zo'n opleiding nu klaar? En is het niet absurd dat dit slechts vier jaar beslaat? Anne antwoordt dat je vooral handvaten aanleert, maar dat iedereen blijft leren. In feite help je mensen om te beginnen. Sonja zegt dat een stem in feite nooit 'klaar' is en ja, het kan best dat een stem niet goed begeleid wordt, maar elke student heeft ook zijn of haar eigen verantwoordelijkheid op dat vlak. Een klassiek geschoolde stem moet een uur of zes kunnen zingen per dag. Indien dit fysiek onmogelijk blijkt, heb je echt wel een probleem.

We hebben het daarna over tijd die je besteedt aan je kunst. Ik zelf heb moeite om die uren te tellen per dag. Er komt zoveel visualisering aan te pas, zoveel denken op voorhand, plannen in je hoofd zonder dat er een letter op papier komt. Hebben zij dat ook?

Als scenografe visualiseert Anne haar ontwerpen zeker. Maar dat is soms ook riskant. Je mag zoiets niet tot in de details visualiseren, omdat de praktijk en dus de uitwerking ervan dan

vaak tegen slaat. Sonja zegt dat de visualisering van een optreden ook voor een zanger heel belangrijk is. Hoe je iets gaat doen is iets waar je tijd moet insteken. Maar... de energie van het moment zelf is uiteraard net zo belangrijk. Ja, zegt Anne, dat ook!

Indien Sonja echt zeer geconcentreerd is op een podium, lijkt de tijd zich uit te rekken, alles lijkt in slow motion te gaan. De momenten voor een concert gaan tergend traag. Vroeger had ze meer zenuwen omdat ze niet zeker was dat ze sommige stukken wel zou kunnen halen met haar stem. Het was toch vaak erop of eronder. Nu zijn het zenuwen, maar ook pure goesting om op dat podium te staan. Anne kent zenuwen maar al te goed, maar dat gaat dan altijd over dingen waarvan ze vindt dat ze er niet best in is, zoals een toespraak houden voor een publiek.

Zorgen de voorbije jaren en de ervaring die je daarmee opbouwt dan niet dat er meer zelfvertrouwen is en ook: zorgen ze er niet voor dat andere mensen meer vertrouwen geven? Vooral wanneer ik een koor leid is dat zo, zegt Sonja, de jaren ervaring hebben voor respect gezorgd. Je moet er altijd wel staan, je moet een koor echt leiden, maar dat wordt makkelijker zodra dat vertrouwen er is. Anne zag het bij zichzelf in fases verlopen. Haar 'meisjesbonus' liep af wanneer ze dertig werd. Tussen haar 35 en 40 werd ze ineens een 'mevrouw'. En soms moet ze er nog aan wennen dat ze meer vertrouwen of autoriteit krijgt. Haar man Paul die ook bij het gesprek aanwezig is ziet soms heel wat slimheid of zelfs wijsheid bij die jonge mensen die bij Anne les volgen. Ja, beaamt Anne, ik leer vaak bij van hen en dat is bijzonder fijn. Er is overigens geen weg tussen: een student kan niet anders dan de ervaring van een docent waarderen. Maar dat sluit niet uit dat zowel docent als student van elkaar dingen kunnen opsteken.

Les geven is een intense bezigheid, alleen maar al vanwege al die tijd die je met studenten doorbrengt. Anne wil niet 'industry-ready' studenten afleveren, jonge mensen die al in een mal zitten en steeds weer hetzelfde product afleveren voor bijvoorbeeld een filmindustrie. Sonja vindt het belangrijk dat haar studenten de materie beheersen, waarna ze – en dat is even belangrijk – hun eigenheid ontwikkelen. Zingen is uiteraard bijzonder fysiek. De eigenheid neemt toe met de jaren, maar fysiek neemt het uiteindelijk wel af. Anne had een docent die haar benadrukte bij het afstuderen dat ze op zichzelf moest vertrouwen, dat wat zij doet, goed is en goed zal blijven. Dat waren voor haar belangrijke woorden.

Hoe zit het met ongeduld in de kunsten? Hebben de dames daar last van?

Zeker, zeggen zowel Sonja als Anne, ongeduld doet je trouwens soms stappen overslaan, het maakt je minder zorgvuldig, maar die honger die er achter schuilt is net zo belangrijk.

Vroeger was het véél erger, voegt Sonja er aan toe, dan nam ze dingen aan waar ze achteraf toch spijt van had, zoals invallen voor een ander op het laatste nippertje, maar dat kwam toch ook vanwege een grote onzekerheid omdat je in het begin van je carrière nooit weet of je talent wel op de juiste plek komt.

Anne's ongeduld is nog steeds aanwezig, maar dat kan net zo goed nieuwsgierigheid zijn.

Kunstenaars zien zichzelf niet in een bejaardenhuis en zelfs genieten van een pensioen en van de daarbij komende rust is er ook niet bij. Zowel Sonja als Anne (en ik ook) zien zichzelf door gaan tot op het eind. Tenzij het onverwachte uiteraard toeslaat. Dat is onze luxe, zegt Sonja, te doen wat we leuk vinden. Dat moet je kinderen ook voorhouden, zegt Anne; ga iets doen waar je blij van wordt.

Hebben ze soms een schuldgevoel over verspilde tijd?

Ja, dat hebben ze allebei. Sonja moet zichzelf toestemming geven om even niets te doen en Anne voelt dat ze zich moet verantwoorden als ze meer dan vijf weken in Italië doorbrengt, hoe leuk en bevrijdend ze die vakantie ook vindt. Maar dat allemaal in het volle besef dat de grootste vrijheid bestaat uit te doen waar je zelf echt zin in hebt, tijd te besteden aan je talent en daarmee een bestaan op te bouwen.

We blijven nog wat napraten. Na hen zie ik niet veel volk meer. Maar het is ook niet al te best weer...

Om 17u heb ik afgesproken met stadsgids Frits en net dan begint het te regenen. Gelukkig heeft er iemand zijn of haar paraplu vergeten en die heb ik dan maar meteen en in gebruik genomen. Dank, o vergeetachtige onbekende! Frits is een classicus. Hij vertelt me over het beeld van Julianus recht tegenover mijn Tijdgeestplek, laat me de Medusakop zien aan de buitenkant van het Theseum, vertelt me alles over Ambiorix, en brengt me dan naar een replica van een pentagon dodekaeder, een tienvoudige vijfhoek in 3D, met aan de hoeken allemaal bollen waarvan een bronzen exemplaar hier in de jaren dertig toevallig werd opgegraven. Er zijn slechts honderd exemplaren van gevonden, allemaal ten noorden van Rome. Nog steeds wordt er gespeculeerd naar de oorsprong en functie van dit object. Het fascineert me mateloos. Zou het object op een of andere manier iets met tijd te maken hebben? Is het een voorbeeld van sacrale geometrie en dus een ritueel object? Is het een gebruiksvoorwerp uit de Keltische tijd? De sluier van de tijd is er overheen gevallen, we weten het niet, het zal altijd giswerk blijven. Of nee, wie weet los ik het mysterie ooit op. Dat beloof ik mezelf met de lichtheid van een onnozelaar die niet weet wat de toekomst brengt,

maar doet alsof hij alles kan bepalen. Daarna bezoeken we de reconstructie van de Gallo-Romeinse tempel. We kijken uit over het landschap en dalen dan af naar de Romeinse muur die nu al meer dan negentien eeuwen stand houdt. Verbijsterend is dat toch; zeker ook hoe dit hedendaags leven zo vervlochten is geraakt met die muur, hoe verleden en heden in elkaar overgaan of tegen elkaar schurken. Ik kan er niet genoeg van krijgen. Na zo 'n voortreffelijk geïnformeerde wandeling neemt de honger naar geschiedenis alleen maar toe. Ik sluit mijn ogen en ik ben er.

